

ol. V E S T E R M Ø L L E

Arkiv reg. no.: 10.06.01

Lerup sogn, Øster Han herred,

Hjørring amt.

Vandmølle/ + ~~✗~~

Matr. no.:

Synonym: Bismølle.

Foto:

Kort snit:

Film/ neg. no.:

Fredning:
andet:

Alment iøvrigt: Tranum Aa - Limfjorden

+ ~~✗~~

- Vestermølle er en senere navnepaahæftelse for den middelalderlige vandmølle, - den vestligste af 3 møller paa en kort strækning af Tranum Aa.

- møllen kendes frem til matriklen 1688 som Bismølle, - nævnt 1610: Biszløff Mølle, 1631: Bees Mølle, 1688: Bismølle.

- før Reformationen var den hørende blandt godset under Børglum bispestol. En kilde omtaler tilknytning til Økloster (Oxholm), hvorfra den 1536 blev inddraget under kronen.

Nuv. ejer:
adresse:

IMNI DK - / UTM: 32/.../....

Registrant: Bertil Larsen

dato: ? Maj 1968

Bertil Larsen
DK-8260 VIBY J.

09
30/58

^{Skælen sammen med det omgik af}
Efter at Qklosters Gods ved Reformationen var
blevet inddraget under Kronen, var den en Tid under
Lylstrup Len, men bortsolgtes 1631^{24/7} til Falk Ejde til
Bratskov. Lønge har den dog ikke ligget til Bratskov

D.R. 76.

Anders Nielsen, Lylstrup, Lensfogt. 1604

Oluf Pedersen, Lylstrup, fød. 1610-15, d. Regnskaber 1610-11, datter senere
 ~ Jens Nielsen i Vester Trønstrup (1). Børn: Eug Ulfsdatter, Ulfsdatter
 ~ Jens Pedersen i Vester Trønstrup, Hirsten Ulfsdatter ~ Jens Madsen i
Vester Trønstrup. (2)

Knud Mikkelsen eller Knud Møller, 1617^{27/7} blev der optaget Lyn over
 Møllen, som da trængte stærkt til en forbedring. Den nederste
 Møllesten var i stykker og den øverste ganske forslidt, Møllehjullet
 og Vandrenden var ganske forrådet og til Tægt over Møllehuset
 (6 Bindevinger) behøvedes ændret og Læs Pøj (3) blev nævnt i
Lylstrup, Lensfogter 1616-25.

Anders Pedersen, Lylstrup, fødte 1626-30. Handl. for Ejendommen Koru
 i Lands lyst en højt til Jens Pedersen i Koru. (4)

Morten Sørensen foster Møllen 1629 og gav til Stedsmid 8 Rd. (5), var
 1633^{1/2} til Lyn over Møllesten (6) og sælges 1631^{1/4} for Rogedkom til Herredsfogden (6).
 1632^{27/5} blev der foretaget Arbejde i alt hans 130 for 18 Rd. Byg resterende
Landgilde, der for inden tid kun for elleve Rd. Byg, Vardi. (7) Alli-
gens nu kan ikke blive i Møllen, thi 1639^{27/5} ansattes han til at
svare i Kirketænde 2 1/2 Rd., 3 1/2 Rd. Byg og 1 1/2 Rd. Korre (6), dog nævnes i Singbogen 1638^{6/8}
 en, Niels Boisen i Arbejde.

Povl Nielsen, havde ifølge Mh. betjent Møllen i 24 år og altid foster den omkr.
 1639, angives 1662 (8) at have for anværet og er død eller har af læst Møllen kort efter
 1688. ~ Dorthe Christensdatter, som muligvis er den „Dorthe Møllers“ datter
 1701 blir i Jens Jensen af Brorst. Børn (9) Niels Povlsen f. omkr. 1650, niger 1682 at have
foster Møllen, men nævnes ikke senere, Hirsten Povlsdatter f. omkr. 1658, Maren Povls-
datter f. omkr. 1670.

1) Se Nr. 1635^{1/4}. 2) Se Nr. 1633^{18/11}. 3) Se Lylstrup, Lensregnsk.. 4) Nr. 1631^{18/4}.
 5) Lylstrup, Lensregnsk.. 6) Nr. 14 Lylstrup, Lensregnsk. 1631-32. 7) Matr. 8) Matr. 9) Liljeb. 1660, Matr. 1182.

Den gamle Landgilde var en Løst Mel, som omkr. 1600 blev omsat til 18 Vd. Byg,⁽¹⁾ fordi så meget Gods i den Herred var blevet ødelagt af Landfløjt. Et halvt Hundrede Aar senere overtog Mølleren Vedligeholdelses-Forlyttigelsen til at vedligeholde Møllens Bygninger og blev derfor afskrevet 3 Vd. Byg.⁽²⁾

Landsyndhed
Sandhøj

2 Tom.

1780

Jen. Bispef.

Vestermølle:

Bemærk hvordan de "fine" Navne. Hvide først når til Møllerpansibillium (Lous christians - Cathrine Marie osv.) Om mange af Partens spæde ad. at de to i dophly Tale var først Havnets Møller; måske deti gænsindes hos nogle af dens efterkommere.

Bispef.

se L. Rb 88^{14/11}

12/231.

Ab. 41^{20/9} Vd. at Brevnech stander ald. f. og bedij, og kellen sæt. Tir. 1677 21/7

55^{18/6} Vd. at Brev. her stæckede siden 14. Rye for Juel, begge

352^{15/11} Brev og Brevnech skal sættes - y. Sammenhæng Jyske over Møllens

66^{16/7} skal sættes af os - fattige Folk af Møllens - i ty.

Jyske Brevnech i afskr.

se andre Jyske
i B.

1) Se Lykation Hverjodet af 1604 ff

2) Se foran og ender. Mdr 1662.

Tovl Christensen, navnet i Malm. 1688 og Skudt. 1704, men var fraflyttet 1710. ~ I. Torman
 Børn af I: Anna Povlodatter
 db. 1688, Maren Povlodatter db. 1689, Johan Johanne (?), db. 1691. Af II: Peder Povlsen
 db. 1696, Maren Povlsen db. 1697, Kirsten Povlodatter db. 1700¹⁴, Anna Povlodatter db. 1703,
 Af I: idk. Barn bps. 1687 25%.

Niels Laursen, boede i Møllen 1710, men var fraflyttet 1720. ~ Anna Mikkel-
datter. Børn: Laurids Nielsen, db. 1710, Jørgen Nielsdatter, db. 1711, Anna
Nielsdatter f. 1712^{29/4}, bps. 14. Dage gl.

Knud Nielsen Borglum f. 1689 (Niels Povlsen mit i P. Borup, Fregstrup 19. ~
Maren Knudsdatter)¹⁾, boede i Bismølle 1720 og 1724, ~ 1718 Sara Mogens-
datter Mygind "af Bæstermølle" (Morten Jensen Mygind, Børn. på Id. 7. bps. ~
Anna Rasmusdatter), høn + 1872 hos Konrad i P. Rindø. Børn: Anna Knuds-
datter Borglum, db. 1720, Christian Knudsen Borglum db. 1724, Niels Knudsen Borg-
lum, Børn i P. Rindø.

Peder Christensen, navnet 1725 og 1730, ~ Johanne Pedersdatter. Børn:
Christen Pedersen, db. 1725, Peder Pedersen f. 1727^{3/3}, Anna Pedersdatter, db. 1728, Maren
Pedersdatter, db. 1730.

Hans Christian Pedersen, 1732 og 1750. ~ Konrad 1732 Anna Conkie Clausdatter.
 Børn: Maren Clausdatter, db. 1733, Hans Christoffer Clausen, db. 1735,
Cathrine Marie Clausdatter db. 1737, bps. 2 A. 11. Dage gl., Cathrine Marie Clausdatter
 db. 1738, Anna Marie Clausdatter db. 1740, Peder Clausen, db. 1743, Maren Clausdatter
 db. 1745, bps. 1746. 1. Dage gl., Laur Clausen, db. 1747, Maren Clausdatter
 db. 1750.

Lauz Thomsen f. ca. 1702, var Pastor af Møllen 1757 og døde 1766. Han boede
 i Bismølle 1766. ~ Lene Pedersdatter Børn:
Odel Laurisdatter db. 1757, Maren Laurisdatter db. 1759, Peder Laursen db. 1760,
 Af. Barn, bps. 1762, Thomas Laursen db. 1764.

Christen Jensen Hedegård f. ca. 1724, bps. 1767, ~ Kirsten Christensdatter
 f. ca. 1736 (se bps.). Børn: Niels Christensen, db. 1767 s. d. rom 3. Her bps., 4 s. d., 5 Dage gl.
Margrete Hedegård f. ca. 1762, var 1787 hos Hedegård.
 1) Hedegård: d. 1760 af I. 229.

03. - 10. 06. 01.
Vestermølle
Hjærmøse amt.

Bent Larsen

Sjernervej 10. 920 Falberg Sv.

98 183798

Bismølle eller Vestermølle.

03. - 10.06.01

Navnet Bismølle betyder måske til, at denne Mølle oprindelig har været tillagt Bispem af Bjerglum, men i så Fald ligger dette langt tilbage i Tiden, thi de ældste Oplysninger om Møllen viser at den lå til Ploester.

Møllen var langt den betydeligste af de tre Møller ved Aaen og havde et betydeligt Jordtilliggende, Efter Markbogen ^{følger} følgende: Møllemarken, uorden til Møllen, bruges 3, hviler 4 Aar, Syd-Nord, ialt 16 Ager; Agrene ved Mølleåen dyrkes 3, hviler 3 Aar, Syd-Nord, 2 Ager; Lunden Aaen, Syd-Nord, 15 Ager, og deruden i Telling Mark i Møgelvold 3 Ager og i Færtøft 1 Ager. 7 Jorden kunde 1662 sæs 10d. Røj, 10d. Byg, 10d. Havre og medens Høavlen androg 4 Læs (1683: 5 Læs)

1683 skildres Møllen således: "Og er samme Mølle bestående af en Aarsfalds Hværn og har sit Vandløb fra nogle Faldeløber ved Staapsted, så Vandet af Naturen selv did har sit Løb og ej didledes, samme Mølle kan male Sammen og Vinter, dog den Sammen, når Værke indfalden kan den ej ryderlig male, ej heller om Vinteren, når stort Frost påkommer, som det da forbyder, eftersom Mølle dammen er så grund, at deri ej meget Vand kan samles. Når Vind påkommer males den ej heller, formedelst Vandets Overfløighed som påfalder og forårsager Bagflod, som igen kommer på Møllen, thi Vandfaldet fra Møllen er ej så, at den Mølle for Bagfloden kan fri holde. Mølleren har sin Maling fra fremmede og andre hans Naboer, som hos ham lystet at lade male. Stigbord, Møllestens, Mølle damningen, Møllebroen og Møllen med Møllehuse og alt hvis Møllen vedkommer holder Mølleren selv vedlig og nyder derfor årl. til Hjertning i sin Landgilde 3 1/2d. Byg."

03. - 10.06.01

Vestermølle

Hjertning amt.

1944 " Laurids Jensen
19.. " Niels Chr. Jensen og Inger Marie Hovgård
19.. " Niels Chr. Mikkelsen

ing. Hans Gjedsted
Møllebakken 34
9550 Støvring

Kilder: Torstedlunds skifteprotokol
Rinds - Gislum Herreders Matr.
" " Skøde & panteprotokoller
" " Justitsprotokoller 1746 - 71.

Anerne frem til 376 er ikke fundet.

376 Laurs (Lars) Thomsen ca. 1724. - 21.01.1777.
377 Anne Pedersdatter 04.05.1729. - 26.12.1800.

Lars Thomsens herkomst er ikke fastlagt. Første gang han nævnes, var i Lerup Sogn i Øster Hanherred, hvor han har haft sin bopæl på: " Vestre Mølle ". Han døde i Rubjerg Sogn på sin selvejergård: " Kajholm ", og blev begravet d. 21.01.1777.

Anne Pedersdatter var født i ejerlavet: Nejst i Øster Brønderslev sogn, hendes forældre var Peder Jensen og Karen Andersdatter. Som faddere nævnes ved hendes barnedåb, Las Andersen, Søren Christensen, Bodil Chrdt. Maren Chrdt. Anne Pedersdatter døde på gården Kajholm, og blev begravet d. 30.12.1800. dødsdagen opgives da som d. 26.12. Deres vielse er fundet i Anne Pedersdatters fødesogn, (men efter forældrenes død). Deres trolovelse var 13.01.1756. og vielsen var 02.05.1756. i Øster Brønderslev Kirke. Som forlovare ses: Las Madsen, Grinsted, og Las Pedersen, Tyrestrup.

De bosatte sig først på Vestre Mølle i Lerup sogn, hvor Lars Thomsen antagelig også boede før de blev gift. Når de havde børn til dåben i Lerup Kirke, brugte de bl.a. " Mølleren fra Melmøllen " som fadder, men også folk fra Præstegården. Hvor længe Lars Thomsen havde boet i " Vestre Mølle " vides ikke, men såvel 1746 som 1748, nævnes en: Hans Pedersen som værende fra Vestre Mølle. Og så tidlig som 1725 var Vestre Mølle beboet af en Peder Møller.

Pengene til køb af Kajholm måtte jo komme et eller andet sted fra, måske havde han været møller flere steder ? Deres ældste barn: Edel, ses døbt 26.06.1757. Om hende vides, at hun var gift 2 gange. Første gang med Jens Thomsen (han blev kaldet " Borre - Jens "). I dette ægteskab fik hun 4 sønner og 3 døtre. En af hendes sønner var far til Vensysseldigteren: Jens Chr. Larsen - også kaldet " Substituten ". Hendes andet ægteskab var med sognefogden: Chr. Nielsen i Nørre Rubjerg -

også kaldet " Christen Jet Yv ", Han boede i Vranggården (Matr. nr. 12)

Ved FKT. 1801, ses at Edel havde 2 af sine søskende boende, nemlig Peder Laursen på 42 år, der betegnes som værende løsgænger, og Karen Laursdatter på 44 år, der opgives som tåbelig og fra forstanden.

Af Anne og Lars Thomsens børn kan foruden Edel, nævnes:

- Karen f. i Lerup sogn 12.02.1759.
- Peder f. " " 05.10.1760.
- Thomas f. " " 22.07.1764. (se ane nr. 188)

Lars Thomsen og Anne Pedersdatter flyttede fra Lerup til Rubjerg i 1766. Her købte de gården Kajholm, af Jens Lund Christensen, Staegård i Vester Hassing, for 870 rdl. Denne handel er tinglyst 27.07.1767, men foregik 22.04.1766. (fol. 144b). Senere købte han yderligere noget gods af Jens Lund Christensen, tinglyst 02.10.1769. Det var antageligt de 5 gadehuse i Rubjerg, som figurerer i skiftet efter ham.

Ved Lars Thomsens død 1777. blev der holdt skifte. Som arvinger nævnes hustruen: Anne Pedersdatter, samt de 5 hjemmeboende børn: Peder 16 år, Thomas 12 år, Anders 6 år, Edel 19 år, og Karen 17 år. Skiftet oplyser lidt om gården Kajholm. I stuehuset var der en dagligstue, 1 sovekammer, 1 storstue, 2 gæstekamre, køkken, bryggers, spisekammer, og vævestue. På en hylde i stuen stod der en bibel og et eksemplar af Brokmanns Huspostil.

Besætningen bestod af 6 heste, 2 følplage, 1 gl. sort følhoppe, Disse 9 heste vurderedes til 107 rdl. Desuden 5 par stude a` 8 rdl. 5 studekalve 1 år gl. til 12 rdl., 1 kvie kalv til 1½ rdl. 4 køer, 1 kvie, 1 tyr, 3 spædkalve, 16 får, a` 5 mk. pr. stk. 2 væddere til 1 rdl. 4 mk. Og svineholdet bestod af: 1 galt, 1 so - begge vurderet til 3 rdl. 3 mk.

I opgørelsen ses også de 5 gadehuse i Rubjerg, og skiftets aktiver blev ialt vurderet og sat til: 800 rdl.

Skiftet efter Lars Thomsen ses tinglæst på fol. 205. I denne forbindelse arvede bl.a. sønnen: Thomas ialt 97 rdl. 1 mk. 7/8 skl.(se ane nr. 188)

Enken Anne Pedersdatter drev derefter gården frem til hendes død i år 1800. En af hendes brødre: nemlig Peder Pedersen, var på aftægt i gården. Ved hans død 1783, havde han ingen livsarvinger, og Anne Pedersdatter arvede derfor 123 rdl.

Da hun 1790 lå til sengs med en uhelbredelig sygdom i benene, besluttede hun at skifte med børnene. Sønnerne Peder og Thomas (ane nr. 188) skulle så dele gården, og give de øvrige børn en passende erstatning. Men denne bestemmelse kom aldrig til at stå ved magt, for 1794 solgte hun gården til Jørgen Larsen Abenterp, for en sum af 1600 rdl.

I bogen om Rudbjerg Sogn (af Sortfeld Christensen) fremgår, at Lars Thomsen 01.05.1772, solgte en gård i Rubjerg til Hans Pedersen. Og 03.01.1777. et gadehus i Rubjerg til Chr. Ågård, Fuglsig.

Ved FKT. 1787, boede der i gården Kajholm: enken Anne Pedersdatter, med 4 børn og 3 tjenestefolk, samt hendes søster Bertha (på 69 år). Gården Kajholm nævnes i Trap - Danmark helt tilbage til 1400 årene, og den eksisterer stadig.

Kilder: Kirkebøgerne
 Skøde- & Panteprotokoller
 Folketællingslister
 Sortfeld - Christensens bog om Rudbjerg Sogn
 Skifteprotokoller
 Trap Danmark

378 Jørgen Larsen sept. 1727. -
 379 Maren Hansdatter 12.04.1735. - . 1787.

Jørgen Larsen var søn af Lars Andersen og Mette Jensdatter i Stuberup, Øster Brønderslev sogn. Stuberup var 1688 kun 2 gårde. Maren Hansdatter var datter af Hans Jensen og Margrete Pedersdatter i Åbenterp i Vrejlev sogn. Ved hendes dåb var der følgende faddere: Peder Jensen, Anders Pedersen, Johanne Jensdatter, Malene Jensdatter.

Maren og Jørgen blev viet i Vrejlev kirke 7. dec. 1758. Forlovere var: Søren Holm i Guldager og Svend Jensen i Gyndrup. De bosatte sig ved Marens forældre i Åbenterp i Vrejlev sogn. Af børn er indtil videre fundet følgende:

Mette f. 1759. se ane 189. (gm. Thomas Laursen, Rubjerg.)
 Lars, der døde 12. past Trin. 1763.
 Margrethe, døbt 6. past Trin. 1764.
 Lars, døbt 20. past Trin. 1765.
 Jens, døbt 2. past Trin. 1768.
 Anne, døbt 06.03.1771.

Faddere er gerne farbroderen: Peder Larsen, i Stenvad

Skifte eft. Maren Hansdatter findes 1787.

392 Niels Christoffersen ca. 1655/65. - marts 1727.
 393 Maren Jensdatter ?

Niels Christoffersen (af Verninge) var fæster af en ryttergård under Kronen i Norup (Naarup) i Verninge sogn på Fyn. Hvor

En gammel Vandmølle.

I Lerup Sogn, omtrent hvor nu Vejen fra Møgelvold til Telling passerer Aaen, lå for godt Hundrede Aar siden en Vandmølle, som kaldtes Vestermølle, fordi den var den vestligste af de tre Møller ved Tranum Aa, Vestermølle, Mellemølle, (d: den mellemste Mølle) og Janum Mølle.

I ældre Tid var denne Møllens Navn, Bismølle, som sikkert betyder, at den oprindelig har tilhørt de katolske Bisper i Børglum, men de ældste Efterretninger, som findes om Møllen, viser, at den havde ligget til Økloster (Oxholm) og sammen med Klosteret ved Reformationen 1536 var blevet inddraget under Kronen. I Aaret 1631 solgtes den sammen med noget andet Kronegods i Lerup Sogn til Falk Gøe på Bratskov, som ejede Møllen i nogle Aar. Senere skiftede den ofte Ejere, kom til sidst paa borgerlige Hænder og var i nogen Tid delt mellem to Ejere, som boede henholdsvis i Randers og i Kiel. Under disse Ejerforhold blev Fæsterens Stilling stærk, han kunde forvalte Møllen og Mølleriets omtrent, som han vilde, uden at tage andet Hensyn til den fjerntboende Ejer end at have den aarlige Landgilde parat til Mikkelssdag. Den gamle Landgildeydelse var en Læst Mel, som omkr. 1600 blev omsat til 18 Tdr. Byg, fordi saa mange af Møllens Kunder var blevet ødelagt af Sandflugt, et halvt Hundrede Aar senere overtog Mølleren Forpligtelsen til at vedligeholde Møllens Bygninger og fik derfor afkortet 3 Tdr. Byg.

(spalten kopieret ufuldstændig)

Agerjord, nord for Møllen Møllemarken og syd for Aaen 15 Ager, desuden havde Mølleren 4 Ager i Telling Mark. I Jorden kunde 1662 saas 1 Td. Rug, 1 Td. Byg og 1 Td. Havre, medens Høavlen androg 4 Læs. 1682 holdt Mølleren een Hest og een Ko, hvilket ikke var nogen helt ringe Besætning efter hine Tiders fattige Forhold, til Sammenligning kan f. Eks. ansøres, at Besætningen paa den større Gaard i Telling samtidig var: Een Hest, een Ko, een Kalv og to Faar.

1683 skildres Møllen således: „Og er samme Mølle bestående af en Oversfalds Kværn og har sit Vandløb fra nogle Vældekløder ved Stagsted, så Vandet af Naturen selv did har sit Løb og ej did ledes. Samme Mølle kan male Sommer og Vinter, dog om Sommeren, når Tørke indfalder, kan den ej synderlig male, ej heller om Vinteren, når stærk Frost påkommer, som det da forbyder, eftersom Mølledammen er så grund, at deri ej meget Vand kan samles. Når Tøbrud påkommer, mæler den ej heller, formedelst Vandets Overflødighed, som forårsager Bagflod, som igen kommer på Møllen, thi Vandfaldet fra Møllen er ej så, at den Møllen fra Bagfloden kan friholde. Mølleren har sin Maling fra fremmede og andre hans Naboer, som hos ham lyster at lade male. Stigbord, Møllestens, Mølledæmningen, Møllebroen og Møllen med Møllehuse og alt, som Møllen vedkommer, holder Mølleren selv vedlige og nyder derfor årlig til Afkortning sin Landgilde 3 Tdr. Byg“.

Fra Anders Nielsen, som 1604 boede i Møllen og til den sidste i 1802 boede der, kendes i alt Navnene paa 18 Møllere i Vestermølle. Om mange af dem kan der ikke berettes ret meget udover nogle tørre Data, medens andre er bedre kendt. Møllere blev jo i gamle Dage regnet for at være lidt højere paa Rangstigen end almindelige Fæstebønder; de giftede sig helst inden for deres

egen Stand, og derfor kan man mange Steder tale om hele Møllerslægter. Vestermølle har imidlertid aldrig gennem en længere Aarrække været beboet af samme Slægt; den er aldrig gået fra Far til Søn, og kun i et eneste Tilfælde er den gået over fra Svigerfar til Svigersøn, nemlig omkring Aaret 1684, da Povl Nielsen, som havde boet der i over 25 Aar, overlod den til sin Svigersøn, Povl Christensen, men ellers var det bestandig fremmede Fæstere, som kom dertil, og ofte kom de fra en anden Egn, saaledes f. Eks. omkring 1720, da Møllen blev sæstet af Knud Nielsen Børglum, der var fra Ingstrup Sogn i Hvetbo Herred.

I den sidste Halvdel af 1700-Tallet begyndte det at gå stærkt tilbage for de gamle Vandmøller, og i de tredive Aar 1757—1787 havde Vestermølle ikke færre end syv Fæstere. De anselige gamle Bygninger, tre sammenbyggede Længer, af hvilke den sydligste var Møllehuset, forfaldt efterhånden, og til sidst besluttede Ejeren, Justitsråd Lange på Bratskov, sig til at nedlægge Møllen. 1815 indberettes det til Branddirektøren, at Møllen er øde og Bygningerne nedbrudt. Vestermøllens Saga er ude.

Aaen har temmelig stærkt Fald på det Sted, hvor tidligere Vandende var, som kan vække Erindringen om en efter Han Herreds Forhold stor Vandmølle, der gennem Tiderne var Hjem for sikkert mere end tyve agtværdige

Møllerefamilier — intet, aldeles intet! Ubarmhjertigt farer Tiden frem!

P. Rønn Christensen.

Øster Han herreds Folkeblad
08. September 1931